

Uzgoj i obuka belgijskih ovčara

Golub, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:206487>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-25**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Dora Golub

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Zootehnika

Uzgoj i obuka belgijskih ovčara

Završni rad

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Dora Golub

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Zootehnika

Uzgoj i obuka belgijskih ovčara

Završni rad

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Dora Golub

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer Zootehnika

Uzgoj i obuka belgijskih ovčara

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. izv.prof.dr.sc. Ivica Bošković, mentor
2. prof.dr.sc Tihomir Florijančić, član
3. dr.sc. Marin Kovačić, član

Osijek, 2019.

Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Preddiplomski Sveučilišni Studij, smjer Zootehnika

Ime i prezime: Dora Golub

Uzgoj i obuka belgijskih ovčara

Sažetak :

Belgijski ovčar je pasmina srednje veličine za uzgoj, nastala je u Belgiji. Ranije se koristila za ovce, dok se u današnje vrijeme koristi kao policijski pas. Vrlo su inteligentni, atletske građe, skloni dresuri i lako prilagodljivi na različite vremenske uvjete. Razlikujemo nekoliko različitih vrsta belgijskog ovčara, točnije pasmine groenendael, malinois, tervueren i laekenois. Osnovna podjela posebno obučenih belgijskih ovčara ovisno o namjeni, odnosi se na: čuvarske odnosno napadačke pse, pse tragače, detekcijske pse i kadaver pse. Najčešće korišteni psi za obuke i dresure su belgijski malinois, zbog toga što imaju široku primjenu i smatraju se najizdržljivijim radnim psima. Prolaze internacionalni program za športske radne pse koji se sastoji od tri discipline: trag , poslušnost i obrana. Program ima dva osnovna cilja: jedan je utvrditi jesu li pojedini psi pogodni za odgovarajuću uporabnu svrhu, a drugi je, upravo školovanjem prema takvom programu, doprinijeti unapređenju zdravlja i radne sposobnosti pasa iz generacije u generaciju, u cilju njihove uporabljivosti.

Ključne riječi: Belgijski ovčari, obuka, uzgoj

23 stranice, 10 slika, 19 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen u Knjižnici Fakulteta agrobitehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijeku

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Final work

Faculty of agrobiotechnical sciences Osijek

Undergraduate study agriculture, Zootechnique, Dora Golub

Breeding and training Belgian shepherds

Summary:

The Belgian shepherd is a medium-sized breed for breeding, originated in Belgium. Previously used for sheep, while nowadays it is used as a police dog. They are very intelligent, athletic in nature, prone to dressage and easily adaptable to different weather conditions. There are several different types of Belgian shepherd, namely the groenendael, malinois, tervueren and laekenois breeds. The basic division of specially trained Belgian shepherd, depending on their purpose, refers to: guard dogs, attack dogs, track dogs, detection dogs and cadaver dogs. The most commonly used training and dressage dogs are Belgian malinois, because they are widely used and considered to be the most durable working dogs. They are undergoing an international program for sports working dogs, which consists of three disciplines: track, obedience and defense. The program has two basic goals: one is to determine whether individual dogs are suitable for a compatible utility purpose, and the other is to contribute to improving the health and working ability of dogs from generation to generation, through training under such a program.

Keywords: Belgian Shepherds, training, breeding

23 pages, 10 figure, 19 references

The final work is stored in the Library of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in the digital repository of the final and graduate papers of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. BELGIJSKI OVČARI.....	2
2.1. Vanjske karakteristike belgijskih ovčara	2
2.2. Pasmine belgijskih ovčara.....	6
2.2.1. Belgijski ovčar groenendael	6
2.2.2. Belgijski dugodlaki ovčar tervuren	7
2.2.3. Belgijski ovčar malinois	8
2.2.4. Belgijski oštrodlaki ovčar leakenois	10
2.3. Općeniti zdravstveni problemi	10
2.4. Genetske predispozicije za bolesti kod belgijskih ovčara.....	11
2.5. Odgoj i socijalizacija	13
2.6. Razvojne faze	14
3. INTERNACIONALNI PROGRAM ZA ŠPORTSKE RADNE PSE (IPO)	16
3.1. Disciplina A – Trag	16
3.2. Disciplina B – Poslušnost	17
3.3. Disciplina C – Obrana.....	18
4. NAMJENA BELGIJSKIH OVČARA	20
5. ZAKLJUČAK.....	21
6. POPIS LITERATURE	22

1. UVOD

Pasmina srednje veličine za uzgoj nastala je u Belgiji. Ranije se koristila za ovce, dok se u današnje vrijeme koristi kao policijski pas. Belgijski ovčar je elegantan pas atletske četvrtaste građe kojeg ćete teško vidjeti kako miruje, ženke visine u grebenu 56 – 62 cm, mužjaci 60-66 cm, težine 20 – 25 kg ženke i 25 – 30 kg mužjaci. (<https://dogtime.com/dog-breeds/belgian-sheepdog>) Pas visoke razine energije koja traži kako fizičke tako i mentalne izazove. Danas ga njegova raznovrsnost čini pogodnim za mnoge vrste rada i sportove. Vrlo je oprezan, predan i zaštitnički nastrojen. atletske je građe i održava radnu sposobnost po kojoj je prvobitno i poznat, čineći ga izvrsnim izborom za stočarstvo i natjecanja u poslušnosti. Belgijski ovčar spaja raznovrsnost radnog psa i obiteljskog psa. on čini predivnog obiteljskog psa sve dok mu je pružena potrebna vježba. Od svih osobina koje ova pasmina ima, energija se nalazi na vrhu popisa onoga što treba razmotriti prije kupnje. Belgijski ovčar nije pasmina namijenjena za miran i usporen rad, on je radni pas i treba mu aktivnost. Potrebno mu je dati najmanje sat vremena vježbanja dnevno. vrlo je inteligentna pasmina i potrebna mu je raznolika aktivnosti. nije dobar izbor za osobe čiji je dan ispunjen poslom i nemaju vremena za psa tijekom dana. Preporučuje se držanje u ograđenim dvorištima jer će lako krenuti za biciklistima ili automobilima. Brižni i odani belgijski ovčari uvijek će zaštititi svoju "djecu" ali je važno da roditelji nadziru igru kada su okolna djeca u blizini. Belgijski ovčari najbolje se slažu s djecom kada se odgajaju s njima iz štenaca ili kad se socijaliziraju s njima u ranom dobu. mogu se dobro slagati s drugim psima i mačkama ako su odgojeni s njima, iako mogu imati problema s nepoznatim životinjama koje dolaze na njihov teritorij.

2. BELGIJSKI OVČARI

Belgijski ovčar je skladno proporcionalan, srednje veličine, sa suhim i jakim mišićima, koji se uklapaju u otvorenost i izgrađenost da se odupre nepovoljnim klimatskim uvjetima. Treba ga suditi po njegovom prirodnom držanju, harmoničnom obliku, te robusnosti. Belgijski ovčar ostavlja dojam elegantne snage koja postaje naslijeđe od odabranih predstavnika radničke vrste. On je opažajuće aktivan pas, pršti od energije i uvijek spreman krenuti u akciju. Bez imalo oklijevanja belgijski ovčari su odlični zaštitnici svojih vlasnika. Ima sve kvalitete potrebne za ovčara, čuvara, zaštitnika i službenog psa. Njegov živahan, pozoran temperament i njegova samopouzdana priroda pokazuje nimalo straha ili agresivnosti. Kada pričamo o ovoj vrsti treba uzeti u obzir njihov miran temperament. Ima skladne kretnje, udovi mu se kreću paralelno prema središtu tijela. Pri velikoj brzini, noge dolaze bliže središtu tijela. Belgijski ovčar čini se kao brz, neumoran i živahan, te su mu kretnje vrlo lagane i jednake. Zbog svoje građe sposoban je naglo promijeniti smjer kretanja u punoj brzini. Sudeći prema njihovom živahnom karakteru da čuva i štiti ima naviku kretati se u krugu.

2.1. Vanjske karakteristike belgijskih ovčara

Lubanja i njuška su skoro pa jednaki u duljini, te njuška zadaje završni dodir cijele glave. Kranijalni dijelovi srednje širine su u proporciji sa duljinom glave. Duljina njuške kod belgijskih ovčara može biti jednaka ili malo dulja od pola dužine glave. Prsa su na istoj razini kao i laktovi. Nos je crne boje, njuška srednje duljine i izraženih očnih duplja suženih prema nosu. Usta su tanka, čvrsta i jako pigmentirana sa snažnim bijelim zubima postavljenim u dobro razvijenoj čeljusti. Obrazi suhi i poprilično ravni, ali izrazito mišićavi. Oči srednje veličine, niti izražene niti udubljene, laganog bademastog oblika, smeđaste boje. Preferira se crna ili tamna boja kapaka, inteligentnog pogleda.

Uši izrazito male postavljene visoko, očitog trokutastog oblika, dobre zaokruženosti vanjskog uha, podignute vertikalno kada je pas na oprezu. Vrat izražen prema van, lagano izdužen prema naprijed, jako mišićav i širi se postepeno prema ramenima. Tijelo snažno bez puno težine. Širina od ramena do repa približno je jednaka visini izraženih butina. Leđa i slabine su čvrste, kratke i izrazito mišićave. Prsa srednje spuštена, gornji dio rebara je

zaobljen. Potrbušina počinje ispod prsa, polako se penje prema stomaku koji nikada nije opušten ili mlohav, ali je lagano povišen i srednje razvijen.

Rep je srednje veličine, okrenut prema van. Povišen u kretnji bez formiranja udice ili nekih drugih iskrivljenja. Kostri prednjih udova su čvrste, ali lagane; mišići suhi i jak. Prednje noge savršeno paralelne gledajući od naprijed. Lopatica je dugačka i zaobljena, dobro pričvršćena. Formira idealan kut sa ramenom između 110-115 stupnjeva.

Metakarpalne kosti su snažne i kratke, okomite prema tlu što više moguće. Stražnje noge su snažne i gledajući od naprijed savršeno paralelne. Gornji dio bedra širok i jako mišićav. Koža je elastična, ali nategnuta preko cijelog tijela. Rubovi oko usana i kapaka su jako pigmentirani.

Krzno varira u duljini, smjeru, i boji kod belgijskih ovčara, po tome su prihvaćeni kriteriji za razlikovanje između četiri varijacije ove vrste. U svim varijacijama dlaka, mora biti gusta, malih razmaka i dobre teksture s vunastom poddlakom koja čini dobar zaštitni sloj. Groenendael i tervueren imaju vunastu, kovrčavu, valovitu i nedovoljno dugu dlaku.

Kod malinoisa dlaka je srednje duljine gdje bi trebala biti kratka, vrlo je glatka s grubim dlačicama razbacanim u kratkom krznu. Laekenois ima dugačku dlaku, svilaste, valovite teksture popunjene sa sitnim dlačicama razbacanim u grubom poddlačju. Ima dugačku dlaku oko očiju i brade, te na repu. Boja za sve četiri varijacije ove pasmine sadrži bijelo krzno na prsima, formirajući kravatu. (<https://dogtime.com/dog-breeds/belgian-sheepdog>)

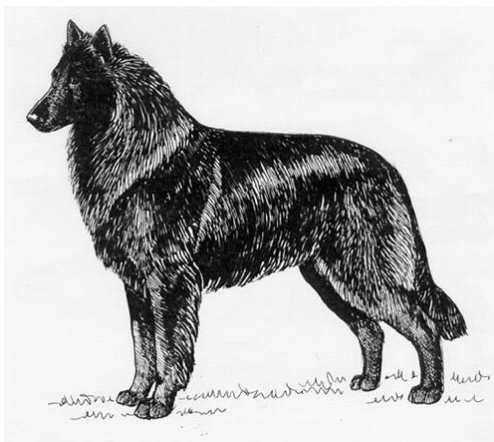

Slika 1. Sve pasmine belgijskog ovčara

Izvor: <https://www.k9rl.com/dog-breeds/herding-dogs/belgian-shepherd-dog-groenendael-tervuren-malinois-laekenois/>

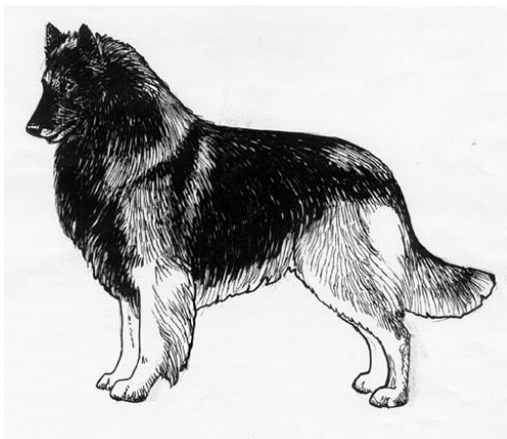
Duga dlaka je kraća na glavi, vanjskim stranama ušiju i donji dijelovi nogu osim stražnje strane podlaktice, koja je pokrivena od lakta do zgloba sa dugačkim krznenim resama. Krzno je dugo i glatko na ostatku tijela te duže i obilnije oko vrata i ušiju.

Otvor uha je zaštićen gustim čupercima dlake. Stražnji dio bedara je pokriven sa bujno popunjenom dlakom, kao i rep. U dugodlake belgijske ovčare spadaju groenendael i tervueren. (<https://www.petguide.com/breeds/dog/belgian-shepherd/>)

Slika 2. Groenendael, dugačka dlaka

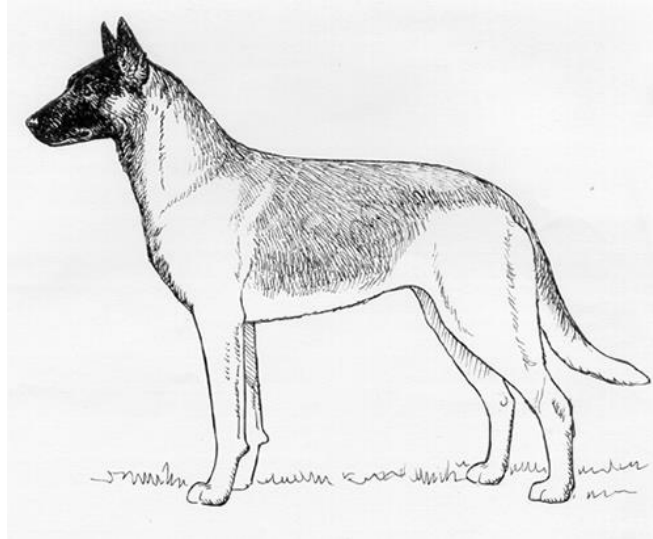
Izvor: <https://www.ukcdogs.com/belgian-shepherd-dog>

Slika 3. Tervueren, dugačka dlaka

Izvor: <https://www.ukcdogs.com/belgian-shepherd-dog>

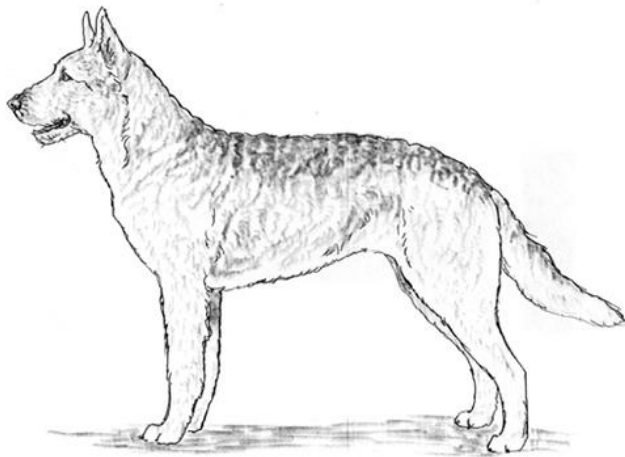
Kod kratkodlakih belgijskih ovčara dlaka je jako kratka na glavi, vanjskim stranama uha i donjim dijelovima nogu. Dlaka je kratka na ostatku tijela te punija oko repa i vrata, uz to stražnji dijeli bedara su resasti sa dužom dlakom. U grupu kratkodlakih belgijskih ovčara spada malinois. (<https://www.petguide.com/breeds/dog/belgian-malinois>)

Slika 4. Malinois, kratka dlaka

Izvor: <https://www.ukcdogs.com/belgian-shepherd-dog>

Kod oštre dlake posebne karakteristike su suhost i grubost, koje su 6 cm duže preko cijelog tijela, a kraće na vrhu njuške. Dlaka oko očiju i na njušci ne bi trebala biti dugačka da ne prekrije oblik glave. Važno je skraćivati dlake na njušci. U grupu belgijskih ovčara s grubom dlakom spada laekenois. (<https://www.petguide.com/breeds/dog/belgian-laekenois/>)

Slika 5. Laekenois, oštra dlaka

Izvor: <https://www.ukcdogs.com/belgian-shepherd-dog>

2.2. Pasmine belgijskih ovčara

Razlikujemo nekoliko različitih vrsta belgijskog ovčara, točnije pasmine groenendael, malinois, tervueren i laekenois.

2.2.1. Belgijski ovčar groenendael

Belgijski ovčar groenendael je srednje velik pas rođen za trčanje, glavu drži uspravno i na taj način ostavlja dojam veoma ponosnog psa. Čeona i nosna linija su usporedne, pogled mu je veoma živahan, očne vjeđe su crne pigmentacije. Dlaka je kod groenedaela duga i glatka sa “zastavicama” na nogama i “hlačama” na bedrima. Dozvoljena je samo crna boja! Belgijski ovčar groenendael mužjak je u grebenu visok od 60 do 66 centimetara, a ženke su visine od 56 do 62 centimetara, težina za mužjake je od 25 do 30 kilograma, a ženke teže od 20 do 25 kilograma. Povijest nastanka pasmine je u mjestu Groenendael kod Brisela osamdesetih godina 19. stoljeća. Gostioničar Rose svoju dugodlaku ovčarku pario sa psom imenom Picard, nije poznato da li je to psu bilo ime ili je došao iz Picardije u Francuskoj. S tim križanjem su bili postavljeni temelji novoj pasmini pasa. Belgijski ovčar groenendael jules je između 1908. i 1912. godine položio sve ispite za službene pse i ispit za policijskog psa. (<https://www.pet-point.net/2015/03/12/belgijski-ovcar-groenendael>) Razlozi zbog kojih je ta pasmina postala zanimljiva su mnogobrojni, neke od njih su svakako izgled i vrhunska radna inteligencija odanost i zaštitnički odnos prema svojim članovima obitelji, veoma su temperamentni i prije svega se preporučuju ljudima koji su i sami aktivni, pasmina je veoma privržena svojoj obitelji, ugodni su i dobri s djecom, koju jako vole. Belgijski ovčar groenendael je pas koji nije za držanje u boksu ili dvorištu, pasmina voli puno kretanja i najprimjerenije je da živi zajedno sa svojim ljudskim čoporom. Belgijski ovčar groenendael je poznat kao veoma inteligentan pas, koristi se kao službeni pas, velike rezultate je pokazao kao vrhunski okretan pas i prije svega kao izniman kućni ljubimac.

Slika 6. Belgijski ovčar groenendael

Izvor: <https://www.puppyfind.com/groenendael+belgian+shepherd.php>

2.2.2. *Belgijski dugodlaki ovčar tervuren*

Belgijski dugodlaki ovčar tervuren je jedan od četiri vrste belgijskih ovčara, boja krzna je crven-kasto smeđa sa sivkastim mrljama, pasmina po fizičkom izgledu uopće ne odudara od belgijskog ovčara groenendael. Pasma je toliko slična da ako se u leglu belgijskog dugodlakog ovčara tervuren pojavi štene crne boje, ono automatski postaje pas pasmine groenendael. Belgijski ovčar tervuren je istih visinskih i težinskih proporcija kao i groenendael, mužjak je u grebenu visok od 60 do 66 centimetara, a ženke su visoke od 56 do 62 centimetara, težina za mužjake je od 25 do 30 kilograma, a ženke teže od 20 do 25 kilograma. (<https://brit-petfood.com/en/company-profile>) Belgijski ovčar tervuren nije postigao slavu koju ima belgijski ovčar groenendael, koji je istu zaradio najviše zahvaljujući svojoj atraktivnoj crnoj boji. Tervuren je svoj lagani uspon u popularnosti počeo stjecati tek kada je nestao stari dugodlaki njemački ovčar, kao zamjena za tu nestalu pasminu. On je pronašao svoje mjesto i do dana današnjeg stoji uz četvorku belgijskih ovčarskih pasmina pasa.

Slika 7. Belgijski ovčar tervuren

Izvor: <https://www.akc.org/dog-breeds/belgian-tervuren/>

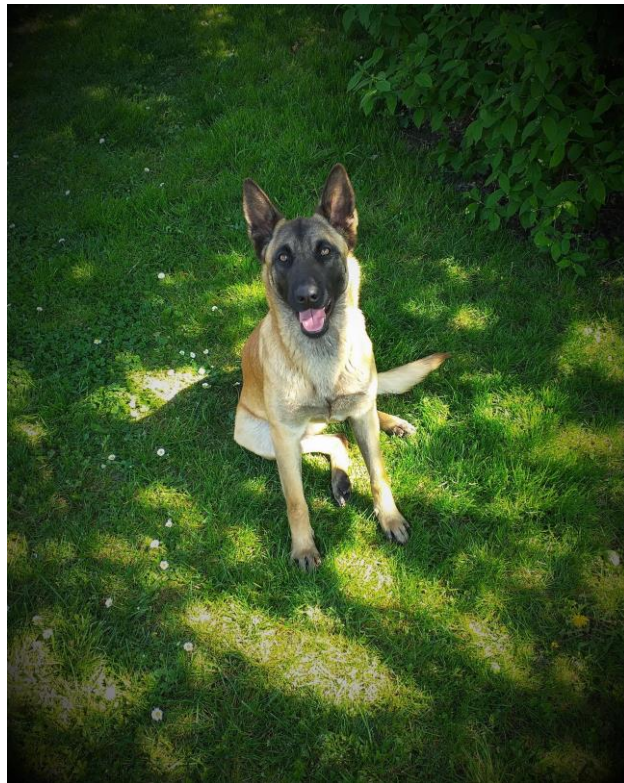
2.2.3. Belgijski ovčar malinois

Belgijski kratkodlaki ovčar malinois je kako samo ime kaže kratke dlake, jedini među fantastičnom četvorkom belgijskih ovčarskih pasa. Pasma je ime dobila po mjestu Malines. Belgijski kratkodlaki ovčar malinois je najomiljeniji među belgijskim ovčarima, prvenstveno iz razloga jer se iskazao kao vrhunski službeni pas, s visokom radnom inteligencijom i sposobnošću brzog učenja, izvanredne spretnosti, pa ga se zbog toga često može vidjeti kao pokretnog psa, pas koji vjerno čuva, odan svojoj obitelji po cijenu života. Jednostavan za održavanje s obzirom na njegovu kratku dlaku. Malinois je idealan kućni ljubimac, zaštitnički nastrojen prema djeci. Zbog svojih fizičkih predispozicija, belgijski kratkodlaki ovčar malinois se iskazao kao pas koji dobro podnosi, kako hladnoću, tako i visoke temperature. U vremenima kada je Belgija bila kolonijalna sila, koristili su ga čak i u vrućim i sparnim podnebljima Afrike, gdje se iskazao kao pasmina koja je tu od pamtivijeka. Boja dlake je crvenkasto smeđa, njuška je crne boje, uši su uspravne, težina belgijskog ovčara malinois je oko 30 kilograma, u grebenu je visok do 62 centimetra, životna dob je od 12 do 15 godina. Pasma je idealna za ljude koji vole kretanje, sportašima idealan suputnik na treninzima, izuzetno aktivna pasmina, koja uz sebe traži aktivnu osobu s napomenom da bi vlasnik trebao biti osoba s iskustvom, jer belgijski kratkodlaki ovčar malinois traži uravnoteženu osobu kao vođu svog čopora. (<http://www.hkbo.hr/index>)

Slika 8. Belgijska ovčarka malinois stara 5 godina

Slika 9. Belgijska ovčarka malinois stara 1. godinu

Izvori: Dora Golub

2.2.4. Belgijski oštrolaki ovčar lakenois

Belgijski oštrolaki ovčar lakenois je srednje veliki pas karakterno veoma nalik ostalim belgijskim ovčarima, privržen svojoj obitelji, pažljiv prema djeci i uvijek spreman na igru. Činjenica o zanemarenosti belgijskog oštrolakog ovčara lakenois u Belgiji je rezultat atraktivnosti ostala tri belgijska ovčara, tako da je belgijski oštrolaki ovčar lakenois prisutniji u Nizozemskoj nego u Belgiji. Pasmına je ime dobila po kraljevskom gradu Laeken. Pasmına ima trokutaste uši, vrat im je vitak i mišićav, tijelo je snažno i prilagođeno ovčarskim poslovima. Visina je skoro jednaka dužini tijela psa, pa belgijski oštrolaki ovčar lakenois djeluje kvadratično. Rep je srednje dug i jako raščupan. Lakenois ima oštru dlaku koja je raščupana, tvrda i gusta. Dlaka je na cijelom tijelu podjednake dužine cca 6 centimetara, dok je okolo očiju i njuške nešto duža. Pasmına je poznata po svojoj izvanrednoj pokretljivosti i brzini, te se smatra vrhunskim čuvarom, kako obitelji tako i povjerene mu imovine. (<https://www.petguide.com/breeds/dog/belgian-lakenois/>)

Slika 10. Belgijski ovčar lakenois

Izvor: <http://www.malinoisusa.com/history/belgian-shepherd-dog-laekenois-pictures-2>

2.3. Općeniti zdravstveni problemi

a) Dentalne bolesti / bolesti zuba

Bolesti zuba najčešći su kronični problem kod ljubimaca te pogađaju 80% svih pasa do njihove druge godine. Belgijski ovčari su podložniji zubnim problemima od ostalih pasmina.

Ti problemi započinju skupljanjem kamenca na zubima što rezultira infekcijom desni i korijena zuba. Ukoliko se taj proces ne spriječi ili ne tretira, pas može ostati bez svih zuba i biti u opasnosti od oštećenja bubrega, jetre, srca i zglobova. Životni vijek belgijskog ovčara može biti skraćen za jednu do tri godine! Stoga je važno redovito čistiti zube psa.

b) Infekcije

Belgijski ovčari podložni su bakterijskim i virusnim infekcijama poput parvoviroze, bjesnoće i groznice. Mnoge od ovih infekcija mogu se spriječiti cijepljenjem.

c) Pretilost

Pretilost može biti značajan zdravstveni problem kod Belgijskih ovčara. To je ozbiljna bolest koja može izazvati ili pogoršati probleme sa zglobovima, metaboličke i probavne smetnje, bolove u leđima i srčane tegobe.

d) Paraziti

Raznovrsni crvi i kukci mogu napasti tijelo Belgijskog ovčara. Razne vrste crva mogu zaraziti psa na mnogobrojne načine: putem nečiste vode, kontaminiranog tla ili uboda zaraženog komarca. Neki od ovih parazita mogu prijeći i na ljude i postati ozbiljna briga svima. Psu ovi paraziti mogu uzrokovati bol, nelagodu, čak i smrt, pa ih je važno testirati na redovitoj bazi. Također se preporuča preventivna medicina kako bi psi ostali zdravi.

e) Kastracija i sterilizacija

Kod ženki se radi o odstranjivanju jajnika i obično maternice, a kod mužjaka o odstranjivanju testisa. Kastracija i sterilizacija smanjuju vjerojatnost pojave određenih vrsta tumora te eliminiraju mogućnost trudnoće. (Tucak i sur., 2003.)

2.4. Genetske predispozicije za bolesti kod belgijskih ovčara

a) Epilepsija

Postoje tri vrste napadaja kod pasa: reaktivni, sekundarni i primarni. Reaktivni su uzrokovani reakcijom mozga na metaboličke probleme, poput niskog šećera u krvi, zatajenja organa ili toksina. Sekundarni napadaji su rezultat tumora mozga, moždanog udara ili traume. Ukoliko se nijedan od tih uzroka ne može pronaći, radi se o primarnim napadajima, odnosno idiopatskoj epilepsiji. To je često naslijeđeno oboljenje koje posebice pogađa belgijske

ovčare. Epileptični napadaji se obično pojavljuju između starosti od šest mjeseci i tri godine. Potrebno davati lijekove tijekom cijelog životnog vijeka psa kako bi se napadaji držali pod kontrolom, uz periodično testiranje krvi radi praćenja učinkovitosti i nuspojava terapije.

b) Očni problemi

Belgijski ovčari mogu naslijediti brojne probleme očiju, od kojih neki mogu uzrokovati i sljepoću ukoliko se odmah ne tretiraju, te od kojih neki mogu uzrokovati ekstremne boli.

Katarakti (mrene) su čest uzrok sljepoće kod starijih belgijskih ovčara. Mnogi psi se adaptiraju na gubitak vida bez većih poteškoća, operacija uklanjanja mrežnice također može biti opcija.

Panus je potamnjenje bjeloočnica kod pasa, posebice kod izloženosti UV svjetlosti. On može uzrokovati sljepoću i pretpostavlja se da ima genetsku komponentu. Za ovaj poremećaj opcije su preventivna medicina, ali i sunčane naočale za pse.

c) Tumor

Tumori su vodeći uzroci smrti kod starijih pasa. Belgijski ovčar je malo podložniji određenim vrstama tumora i to u nešto mlađoj dobi. Mnogi tumori se uklanjaju kirurški, dok se neke vrste mogu liječiti kemoterapijom.

d) Hemangiosarcoma

Hemangiosarcoma je vrsta tumora koji se pojavljuje kod belgijskih ovčara češće nego kod drugih pasmina. Obično se ovi tumori stvaraju u slezeni, ali mogu se pojaviti i u drugim organima. Takvi tumori se otvore i uzrokuju unutarnje krvarenje.

e) Problemi koljena

Čašica koljena belgijskog ovčara može skliznuti s mjesta (*patellar luxation*). Možete primijetiti kako je pas u jednom trenutku u trku, a u drugom šepa ili preskače svakih par koraka. Zatim zamahne nogom te mu se koljeno vrati na mjesto i on je ponovno u redu. Ukoliko je taj problem blag i uključuje samo jednu nogu, neće trebati puno terapija osim lijekova za artritis. Ukoliko je problem značajniji, pas će vjerojatno trebati operaciju kako bi se spriječilo ponovno iskakanje patele.

f) Displazija kukova i laktova

Kukovi i laktovi mogu oboljeti od displazije, naslijeđene bolesti koja onemogućava pravilan razvoj zglobova što rezultira artritismom. Krutost u kukovima i laktovima belgijskog ovčara može postati problem, pogotovo starenjem. Moguće je liječiti artritis kako bi se minimalizirala nelagoda i bol. Nakon rendgena treba liječiti psa i putem operacije ukoliko je stanje ozbiljno i potencijalno smrtonosno. Pretili psi ovaj poremećaj mogu razviti daleko ranije.

g) Bolesti mišića

Belgijski ovčari mogu razviti bolest mišića koja se naziva miopatijom, između tri i sedam mjeseci starosti. Fizički znakovi uključuju: skakutanje, gubitak mišićne mase u udovima i spuštenu glavu. Potrebno smanjiti pritisak na takve pse, a nekad su potrebni i lijekovi. Većina pasa s mijelopatijom se stabilizira do dvanaestog mjeseca starosti.

h) Bolesti srca

Subaortna stenoza je poremećaj srca koji uključuje suženje odmah ispod aortnog zaliska. Rezultat je nepravilan srčani ritam koji može dovesti do iznenadne smrti. Karakterističan šum srca se može čuti sa stetoskopom. (Bauer, 1996.)

2.5. Odgoj i socijalizacija

Odgoj je učenje šteneta pravilima lijepog ponašanja. Čovjek psa odgaja kroz svaki trenutak života s njime, svojom dosljednošću i jasnim postavljanjem granica. Vlasnik se mora ozbiljno pozabaviti njegovim odgojem, socijalizacijom i školovanjem. Tako će štenetu od malena pružiti točne upute o tome što želi od njega, čime će se u početku izbjeći mogućnost razvijanja nekog neželjenog ponašanja. Savršeno doba za odgoj i socijalizaciju šteneta je od trenutka kad mu s 3 tjedna starosti "prorade" sva osjetila, pa do navršena 4 mjeseca. Sve što u tom razdoblju svog života štene doživi i nauči stvara osnove njegove osobnosti kao odraslog psa. Pas koji već kao štene nauči tko je „šef“ kuće, će prihvatiti ovaj poredak u pravilu za cijeli život pod uvjetom da uvijek zadržite položaj „vođe čopora“. Psi se žele pouzdati u svog vlasnika. Da bi pratili odluke i naredbe vlasnika, moraju mu bezuvjetno vjerovati. Jasne naredbe, miran, ali odlučan zvuk glasa i jednoznačni govor tijela daju vašem psu osjećaj sigurnosti.

Socijalizacija je prilagođavanje psa na sve stvari iz okoline koja ga okružuje. On mora biti naviknut na svu buku prometa, na susrete sa stranim ljudima i psima, na iznenadne pokrete

prolaznika, otvaranje kišobrana, trčanje djece, na visinu, na mračne prostore, na vožnju u autu, na šetnju po vlažnoj travi. Izlaganjem psa ovakvim, kao i mnogim drugim iskustvima još od šteneće dobi, vlasnik će pomoći psu da odraste u jednom psa sa svojom osobnosti, koja se može nositi sa svim stresovima koje joj okolina priređuje. Vlasnik mora svom psu biti uzor i svojim staloženim ponašanjem pomoći psu da prebrodi sve strahove. Socijalizaciju nikada ne smijemo potcijeniti. Štene koje nikada nije vidjelo čovjeka s naočalama, moglo bi izrasti u psa koji se bolji i agresivno reagira na ljude koji nose naočale. Slično se može desiti ako pas kao štene nikada nije vidio ljude sa bradom, ljude koji hodaju uz pomoć štapa ili pomagala, ljude drukčije boje kože, djecu i slično. Iskustva koja štene proživljava u razno raznim situacijama moraju biti pozitivna, kroz igru i nagrade, a ne pod utjecajem straha ili prijetnje. Igra je važan aspekt psećeg ponašanja koji tijekom život psa neprestano utječe na njegov društveni razvoj i učenje te je važan posrednik prilikom formiranja hijerarhije. (Durantel, 2007.)

2.6. Razvojne faze

Belgijski ovčari imaju različite fizičke, mentalne i psihološke faze u životu. Prvo razdoblje je neonatalno, od rođenja do 12 dana starosti. Novorođena štenad gluha je, slijepa i bez zuba te je stoga praktički izolirana od okoline. Prilikom rođenja prisutna su mnoga primarna osjetila i refleksi koja pomažu štencima pri dojenju i održavanju kontakta s majkom poput osjetila na pritisak, pokret, okus i miris. Motoričke radnje u ovom razdoblju ograničene su, a štenad se kreće puzeći i pokrećući prednje udove kao da pliva. Štene se vođeno osjetilima dodira, njuha i okusa orijentira i locira majčinu bradavicu kako bi se hranilo. Druga faza je prijelazno razdoblje od 13 do 20 dana starosti, koja je obilježena nizom fizičkih promjena. Štene otvara oči, reagira na svjetlost, mrežnica mu jos nije razvijena pa do 21. dana starosti ne vidi jasno pokrete i predmete. Prvi zubići izbijaju oko dvadesetog dana starosti i tada štene počinje grickati i žvakati. U ovu fazu spada i razvoj svijesti koji traje od 21. do 23. dana starosti. Tijekom perioda razvoja svijesti započinje učenje. Ovo je vrijeme kada štene uči kako se ponašati kao pas. Treća faza je period socijalizacije, od 3. do 12. tjedna starosti. (Bauer, 1996.) To su najutjecajnijih devet tjedana njegovog života jer je povezan s razvojem mnogih uzoraka ponašanja i privikavanja na okolinu. Postoji primarnu i sekundarnu socijalizaciju. U primarnoj socijalizaciji štene intenzivnije počinje pokazivati znakove neraspoloženja kada ih se nakratko odvoji od majke. Tijekom ovog razdoblja ono uči izraze lica i vokalizaciju pomoću koje komunicira s braćom. Ovaj period posebno je važan za razvoj emocionalne stabilnosti i temperamenta. Za mnoge nedostatke i mane ovog tipa koji

se primjećuju u odraslih pasa smatra se da potiču iz razloga što je štene prerano bilo odvojeno od majke i legla. Takvi psi često razvijaju strahove od odvajanja i samoće, nepoželjna ponašanja poput bezrazložnog ili pretjeranog lajanja. Period između 6. i 12. tjedna uglavnom je period socijalizacije s ljudima, a još se naziva i period sekundarne socijalizacije. Dob koja se preporučuje za odvajanje šteneta iz legla i odlazak u novi dom je između 8. i 12. tjedana. (Bauer, 2000.) Ovo razdoblje je najbolje vrijeme za upoznavanje štenaca sa svim novim situacijama i stvarima s kojima će se sretati tokom svog života. Štene bi trebalo izlagati zvukovima poput usisavača, motora, prometa. Treba ga navikavati na djecu, muškarce i žene različite dobi i izgleda, ljudima s bradom, ljudima koji se drukčije kreću ili se kreću s pomagalima jer svi oni mogli bi različito djelovati na ponašanje psa u budućnosti. Edukacija i socijalizacija šteneta mora sadržati izlaganje raznim tipovima ljudi, životinja, zvukova, predmeta, prepreka i treninga. Četvrta faza je uspostavljanje statusa, tj dominacije u leglu. Psići se nadmeću koji će dohvatiti sisu s najviše mlijeka, nadmeću se oko hrane, igračaka. U ovoj fazi je psu najbitnije dati do znanja što se smije a što ne smije. To je dob u kojoj štene obično iskušava granice, gricka i navlači povodnik tijekom šetnje, igre ili učenja. Adolescentska faza ili peta faza je pubertet. Adolescentna dob kod pasa nastupa naglo i traje dugo, počinje rano i ponekad se odugovlači do treće godine života. Mužjaci u ovom razdoblju počinju obilježavati urinom što je potaknuto oslobađanjem testosterona u njihovu organizmu. Njihovo ponašanje se mijenja, postaju robusniji, muževniji i nerijetko neprijateljski raspoloženi prema drugim mužjacima. Ponašanje ženke u ovom razdoblju postaje nestalno, raspoloženje im se mijenja, neke postanu nesigurne i potištene, dok neke postanu drske, odvažne i čak agresivne. Zrela dob ili šesta faza kreće se od 1. do 4. godine. Kod prosječnog psa, zrelost nastupa između jedne i pol i tri godine starosti. (Bauer, 2000.) Ovaj kritični period obično je obilježen pojačanom agresijom i željom za nadmetanjem, posebno kod mužjaka.

3. INTERNACIONALNI PROGRAM ZA ŠPORTSKE RADNE PSE (IPO)

IPO program je internacionalni program za športske radne pse, a provodi se po Pravilniku Komisije za službene pse FCI-a. Program ima dva osnovna cilja: jedan je utvrditi jesu li pojedini psi pogodni za odgovarajuću uporabnu svrhu, a drugi je, upravo školovanjem prema takvom programu, doprinijeti unapređenju zdravlja i radne sposobnosti pasa iz generacije u generaciju, u cilju njihove uporabljivosti. Na dan ispita pas mora imati propisanu dob. Iznimke nisu dopuštene. Uvjet za pristupanje ispitu položen je BH/VT ispit prema odredbama nacionalnog kinološkog saveza. IPO-VO sastoji se od 3 discipline tako da ispitni sudac dnevno može suditi najviše 12 ispita IPO-VO. IPO-1, IPO-2 i IPO-3 sastoje se od tri discipline: trag, poslušnost i obrana. IPO-TR sastoji se samo od discipline trag. Bez obzira što je program primarno osmišljen za čistokrvne športske pse, ispitima i natjecanjima mogu pristupiti svi psi, bez obzira na veličinu, pasminu ili rodovnicu. Da bi pristupio ispitu IPO-1, pas treba biti minimalne starosti 18 mjeseci. Agresivni psi se diskvalificiraju. Prikazani rad ocjenjuje se bodovima i ocjenama. (Bosch i sur., 2014.)

3.1. Disciplina A – Trag

IPO-1 Trag postavlja vodič. Taj je trag dug najmanje 300 koraka, ima tri kraka i dva kuta od oko 90° te dva predmeta. Trag je star najmanje 20 minuta. IPO-2 Trag postavlja tragopolagač. Taj je trag dug najmanje 400 koraka, ima tri kraka i dva kuta od oko 90° te dva predmeta. Trag je star najmanje 30 minuta. IPO-3 Trag postavlja tragopolagač. Vodič (tragopolagač) prije postavljanja traga mora pokazati predmet ispitnom sucu ili osobi odgovornoj za trag. Smije se koristiti samo predmet duljine 15 cm, širine 3 – 5 cm, debljine oko 1 cm. Svojom se bojom predmeti ne smiju bitno razlikovati od terena. Vodič (tragopolagač) kratko se zadržava na polazištu, a zatim se kreće normalnim korakom u ukazanom smjeru. Kut se također postavlja normalnim korakom. Predmet se postavlja na kraju traga.

Taj je trag dug najmanje 600 koraka, ima pet krakova i četiri kuta od oko 90° te tri predmeta. Psi su predodređeni da koriste svoj nos. Čak 40 posto svog mozga koriste samo za

procesiranje informacija koje ulaze preko nosa. Tokom traganja pas mora biti opušten, stalozhen i precizan, kako bi se fokusirao na ono što traži.

Nakon što pronađe traženi predmet, pas markira, sjedne na to mjesto, legne ili donese vlasniku. Ukoliko savlada ovu tehniku, slijedi poslušnost. Polazište traga mora biti jasno obilježeno pločicom zabodenom u tlo s lijeve strane polazišta. Brzina traganja nije kriterij pri ocjenjivanju ako je trag izrađen intenzivno, ravnomjerno i uvjerljivo te ako pas pritom pokazuje interes prema traganju. Provjeravanje bez napuštanja traga ne smatra se pogreškom. Lažiranje traga, rad visokim nosom, obavljanje nužde, kruženje na kutovima, neprestano bodrenje, pomoć povodnikom ili glasom tijekom traganja ili kod predmeta, pogrešno uzimanje ili označavanje predmeta, lažno označavanje predmeta, rezultira odgovarajućim oduzimanjem bodova. 43 Ako pas napusti trag za više od duljine povodnika, izrada traga se prekida. Napusti li pas trag, a vodič ga pritom pozove ili zadržava, ispitni sudac upozorava vodiča da slijedi psa. Ako u vremenu predviđenom za izradu traga pas ne izradi trag, ispitni sudac prekida rad. (Bosch i sur., 2014.)

3.2. Disciplina B – Poslušnost

Vježbe poslušnosti su slobodno slijeđenje, sjedi u hodu sa povratkom vodiča, lezi u hodu s opozivom, lezi u trku s opozivom, stoj u hodu, stoj u trku s pokazivanjem, slobodno donošenje predmeta, donošenje predmeta preko prepreke, kretanje ispred vodiča s polijeganjem i odlaganje uz ometanje. Vježbe se izvode iz osnovnog položaja, u kojem pas sjedi ravno i priljubljeno uz lijevu nogu vodiča tako da rame psa dodiruje koljeno vodiča. Svaka vježba započinje i završava osnovnim stavom. Zapovijedi su kratke, normalno izgovorene; sastoje se od jedne riječi i uvijek su iste za određenu radnju. Dozvoljena je kratka pohvala nakon završetka svake pojedine vježbe. Vodič sa psom na povodniku dolazi pred ispitnog suca, posjeda psa i predstavlja se. Iz osnovnog položaja pas mora na zapovijed uz nogu pažljivo i veselo pratiti vodiča slijeva ramenom uvijek u visini vodičeva koljena. Povodnik ne smije biti zategnut. Na početku se vježbe vodič sa psom kreće 50 koraka ravno, bez zaustavljanja. Nakon okreta i sljedećih 10 do 15 koraka vodič mora pokazati trčeci pa polagani korak (svaki po 10 do 15 koraka). Prijelaz iz trčecog u polagani korak izvodi se bez međukoraka. Načini hodanja moraju se jasno razlikovati po brzini. Dok vodič sa psom hoda po prvoj ravnoj liniji puca se dva puta (iz pištolja kalibra 6 mm) u razmaku od 5 sekundi i na udaljenosti od najmanje 15 koraka od psa. Pas se mora ponašati ravnodušno prema

pucnju. U normalnom se koraku tad izvode najmanje dva skretanja udesno, jedno ulijevo i dva okreta, kao i zaustavljanje nakon drugog okreta. Vodič u osnovnom položaju skida psu povodnik. Iz osnovnog položaja, na zapovijed uz nogu, pas mora pažljivo i veselo pratiti vodiča s lijeve strane tako da su rame psa i vodičevo koljeno u istoj liniji. Na početku vježbe vodič se kreće ravno sa psom koji ga slobodno prati 30 koraka. Nakon okreta izvodi se najmanje jedan okret udesno i jedan ulijevo. Na kraju vježbe vodič se zaustavlja, zauzima osnovni položaj i stavlja psa na povodnik. Vodič u osnovnom položaju psu skida povodnik. Iz pravilnog osnovnog položaja vodič se kreće ravno sa svojim psom koji ga slobodno prati. Nakon 10 do 15 koraka, na zapovijed leži, pas mora odmah leći tako da vodič ne prekida ni ne mijenja način hodanja niti se osvrće. Vodič se kreće još oko 15 koraka ravno, stane i odmah se okrene prema svome psu koji mirno leži. Na znak ispitnog suca vodič doziva psa uz zapovijed dođi ili imenom. Pas mora radosno, brzo i izravno prići vodiču i sjesti ravno ispred njega. Na zapovijed uz nogu pas brzo i ravno sjeda s lijeve strane vodiča tako da su rame psa i vodičevo koljeno u istoj liniji. Na kraju vježbe vodič psa stavlja na povodnik. Vodič u osnovnom položaju psu skida povodnik. Psu baca vlastiti aporter na udaljenost od najmanje 5 koraka. Zapovijed "donesi" daje se tek kad aporter mirno leži. Pas koji mirno i slobodno sjedi pokraj vodiča, na zapovijed donesi, brzo i izravno trči prema aporteru, odmah ga uzima te ga brzo i izravno donosi vodiču. Pas sjeda ravno ispred vodiča, a aporter drži mirno u gubici dok mu ga vodič nakon 3 sekunde, uz zapovijed pusti, ne oduzme. Vodič drži aporter u ispruženoj desnoj ruci okrenut prema dolje. Na zapovijed uz nogu pas mora brzo i ravno sjesti s lijeve strane vodiča, ramenom u visini vodičeva koljena. Vodič tijekom cijele vježbe ne smije napuštati svoje mjesto. Na početku discipline B drugog psa vodič polegne psa uz zapovijed leži na mjesto koje odredi ispitni sudac. Pokraj psa ne ostavlja ni povodnik ni neki drugi predmet. Bez osvrtnja se udaljava od psa unutar terena najmanje 20 koraka te mirno staje u vidokrug psa okrenut mu leđima. Pas mora mirno ležati dok drugi pas izvodi vježbe od 1 do 3. Na znak ispitnog suca vodič odlazi do psa i postavi mu se zdesna. Na znak ispitnog suca te na vodičevu zapovijed sjedi, pas mora brzo i ravno sjesti u osnovni položaj. Vodič stavlja psa na povodnik. (Bosch i sur., 2014.)

3.3. Disciplina C – Obrana

Vježbe obrane su pretraživanje zaklona, zaustavljanje i oblažavanje, sprječavanje bijega markiranta (osoba koja nosi zaštitno odijelo, zaštitni rukav i meku palicu), napad na psa iz

kretanja, leđno privođenje i napad na psa iz kretanja. U vježbama obrane ocjenjuje se sposobnost psa da izdrži pritisak-opterećenje, njegova samosvijest, nagoni i vodljivost. Psu je dozvoljeno zagristi samo zaštitni rukav te mora biti cijelo vrijeme izvođenja vježbi pod kontrolom vodiča. Sve suprotno tome je diskvalificirajuća pogreška. Vježbe obrane izvode se u neprekinutom nizu. Markirant se nalazi u skrivalištu, nevidljiv za psa, približno 20 koraka od vodiča i psa. Na znak ispitnog suca vodič psu skida povodnik i na zapovijed revir, i/ili na vizualni signal rukom, upućuje psa prema skrivalištu. Ispred markiranta pas se mora energično i pažljivo zaustaviti te ustrajno i odlučno oblajavati. Pas na markiranta ne smije skakati ili ga hvatati. Na znak ispitnog suca vodič odmah prilazi psu i čvrsto ga drži za ogrlicu. Dok vodič drži svog psa za ogrlicu, markirant izlazi iz skrivališta i pokušava izvesti bijeg. Na znak ispitnog suca vodič pušta svog psa uz zapovijed drži. Pas mora samostalno, energičnim i snažnim hvatanjem, spriječiti pokušaj bijega. Pritom markiranta smije uhvatiti samo za zaštitni rukav. Na znak ispitnog suca markirant se zaustavlja. Nakon zaustavljanja markiranta pas mora odmah pustiti zaštitni rukav. Vodič može u primjerenom vremenu i samostalno dati zapovijed pusti. Ako pas ne pusti nakon prve dopuštene zapovijedi, vodič prema uputi suca daje do dvije dodatne zapovijedi pusti. Pri zapovijedi pusti vodič mora mirno stajati bez utjecaja na psa. Nakon puštanja pas mora ostati pokraj markiranta i pažljivo ga čuvati. Na znak suca vodič odmah prilazi psu i čvrsto ga drži za ogrlicu. Slijedi bočno praćenje markiranta do suca udaljenog približno 10 koraka. Dopuštena je jedna zapovijed uz nogu. Pas se nalazi između markiranta i vodiča. Za vrijeme praćenja pas mora pažljivo motriti na markiranta, ali ga ne smije gurati, naskakivati ili ga hvatati. Skupina se zaustavlja pred ispitnim sucem i disciplina C se odjavljuje. Vodič drži psa za ogrlicu, ali ga ne smije poticati. Na znak ispitnog suca markirant se normalnim korakom udaljava od vodiča i psa. Nakon približno 20 koraka markirant se okreće i frontalno napada vodiča i psa izvođeci uz povike izrazito prijeteće kretnje. Vodič pušta psa uz zapovijed drži. Pas mora odbiti napad bez oklijevanja, energičnim i čvrstim hvatanjem. Pritom smije uhvatiti markiranta samo za zaštitni rukav. Vodič ne smije napustiti svoje mjesto. Na znak ispitnog suca markirant se zaustavlja. (Bosch i sur., 2014.)

4. NAMJENA BELGIJSKIH OVČARA

Psi i ljudi su stoljećima surađivali u obavljanju mnogih zadataka u ratu i miru, počevši od lova, praćenja, čuvanja te spašavanja. Belgijski ovčari su neprekidno dokazivali da mogu osigurati korisnu suradnju, ali i nesebično prijateljstvo. Policijski pas je specijalno dresiran pas za potrebe policije, kao i drugih službi za provedbu zakona. Naziv za policijske pse u mnogim zemljama je "K-9".

Osnovna podjela posebno obučениh belgijskih ovčara ovisno o namjeni, odnosi se na:

- a) čuvarske odnosno napadačke pse koji su obučeni za detekciju i hvatanje osumnjičenih osoba
- b) pse tragače, odnosno spasioce koji su obučeni za pronalazak nestalih ili osumnjičenih osoba, predmeta, takve pse u većini koristi i naša Gorska služba spašavanja, a odnedavno i avio-kompanije koristi takve pse za pronalazak predmeta i vraćanje vlasnicima
- c) detekcijske pse koji su obučeni za otkrivanje eksploziva i narkotika, a riječ je većinom o psima kakve koristi vojska i policija
- d) detekcijske pse koji su posebno obučeni za detekciju zapaljivih tekućina kao što su benzin i propan, a koriste se pri otkrivanju podmetnutih požara
- e) kadaver pse odnosno otkrivačke pse za detekciju truleži, a naziv potječe od naziva otrovnog kemijskog spoja kadaverin koji nastaje truljenjem i raspadanjem bjelančevina životinjskog porijekla te se ovi psi koriste za pretrage mjesta potencijalnih grobnica, a korisni su i kod pretrage mogućih smrtno stradalih putnika na brodovima ili prilikom krijumčarenja ljudi u vozilima.

Ovako obučeni psi su osposobljeni i za otkrivanje tijela pod tekućom vodom. Podjela se odnosi na različite vrste obuka, koji se koriste za potrebe vojske, policije ali i privatnih zaštitarskih tvrtki. Najčešće korišteni psi za ovakve vrste obuke i dresure su belgijski malinois, zbog toga što imaju široku primjenu i smatraju se najizdržljivijim radnim psima.

5. ZAKLJUČAK

Kroz uzgoj i rad sa svojim psima, došla sam do spoznaje da postankom vlasnika belgijskog ovčara je vrlo zahtjevna i odgovorna odluka koja iziskuje puno vremena provedeno sa psima. Belgijskim ovčarima je potrebno udovoljiti što sa psihičkih ali i najvažnije fizičkih potreba. Sam belgijski ovčar je svestran pas koji ima snažnu volju i želju za učenjem. Njihova poslušnost i inteligentnost je pogodna za razne programe sportskog treniranja i rada. Dominantan i tvrdoglav karakter zahtjeva čvrstog vlasnika. Prijateljski nastrojen i odan prema vlasniku i ljudima, dok sa druge strane vrlo lako druge životinje može doživjeti kao plijen. Izuzetni su čuvari vlasnika i obitelji kao i imovine.

6. POPIS LITERATURE

1. Bauer, M. (1996.): Kinologija. Školska knjiga, Zagreb, str. 69-71.
2. Bauer, M. (2000.): Kinologija 1, Uzgoj, njega i hranidba pasa. Vlastita naklada, Zagreb, str. 30-31.
3. Bosch, A., Diegel, G., Jansen, F., Schäpermeier, W., Scherkl, E., Markschläger, R., Wahlström, P. (2014.): Pravilnici športske radne kinologije. Hrvatski Kinološki Savez, Zagreb, str. 51-71.
4. Durantel, P. (2007.): Enciklopedija lovstva. LEO COMMERCE d.o.o., Rijeka, str. 116-117.
5. Tucak, Z., Wikerhauser, T., Cvetanić, S., Bošković, I., Tomašković, A., Alegro, A., Bedrica, LJ., Cesar, V., Baban, M., Lepeduš, H. (2003.): Lovna kinologija. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek str. 203-208.
6. Brit (2019.) URL: <https://brit-petfood.com/en/breed-catalog/sheepdogs-and-cattle-dogs-except-swiss-cattle-dogs-/belgian-shepherd-tervueren> (29.8.2019.)
7. Dog Time (2012.) URL: <https://dogtime.com/dog-breeds/belgian-sheepdog#/slide/10> (23.8.2019.)
8. Hills (2019.) URL: <https://www.hillspet.com/dog-care/dog-breeds/belgian-sheepdog> (22.8.2019.)
9. Khbo (2001.) URL: http://www.hkbo.hr/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=84&Itemid=46 (26.8.2019.)
10. Kdosijek (2019) URL: <https://kdosijek.hr/portfolios/belgijski-ovcar/> (28.8.2019.)
11. <https://www.petguide.com/breeds/dog/belgian-laekenois/> (21.8.2019.)
12. <https://www.petguide.com/breeds/dog/belgian-malinois/> (21.8.2019.)
13. <https://www.petguide.com/breeds/dog/belgian-laekenois/> (21.8.2019.)
14. <https://www.pet-point.net/2015/03/12/belgijski-ovcar-groenendael> (20.8.2019.)
15. <https://www.k9rl.com/dog-breeds/herding-dogs/belgian-shepherd-dog-groenendael-tervuren-malinois-laekenois/>
16. <https://www.ukcdogs.com/belgian-shepherd-dog>
17. <https://www.puppyfind.com/groenendael+belgian+shepherd.php>
18. <https://www.akc.org/dog-breeds/belgian-tervuren/>

19. <http://www.malinoisusa.com/history/belgian-shepherd-dog-laekenois-pictures-2>